

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**«ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΑ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ»**

(EUROPEAN CONSTITUTION AND CONSTITUTIONAL RIGHTS)

ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ:

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΚΑΘ. *Α. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ*

ΕΡΓΑΣΙΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: *ΓΑΤΣΙΟΥ ΜΑΡΙΝΑΣ*

A.M: 1340200300061

ΑΘΗΝΑ 2007

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια μελέτη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και ειδικότερα για τον τρόπο λειτουργίας του, τα μέρη που το αποτελούν και τα δικαιώματα που απολαμβάνουν οι ευρωπαίοι πολίτες από την ισχύ του. Στόχο έχει να καταδείξει μέσω της ανάλυσης της οργάνωσης του τη χρησιμότητα του για την ενωμένη Ευρώπη, καθώς και τα Συνταγματικά Δικαιώματα που απορρέουν από αυτό. Σκόπιμη κρίνεται για το λόγο αυτό και η αποσαφήνιση της έννοιας του (ευρωπαϊκού) συντάγματος και της σαφούς διάκρισης από συγγενείς έννοιες.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

▪	Εισαγωγή.....	2
▪	Πίνακας περιεχομένων.....	3
▪	Απαρχή.....	4
▪	Ευρωπαϊκό Σύνταγμα.....	6
➤	Πρόλογος.....	7
➤	Μέρος πρώτο	8
➤	Μέρος δεύτερο.....	9
➤	Μέρος τρίτο.....	11
➤	Μέρος τέταρτο	12
➤	Πρωτόκολλα και αποφάσεις.....	14
▪	Προβληματική	15
➤	Έννοια του (ευρωπαϊκού) συντάγματος.....	16
➤	Το ευρωπαϊκό σύνταγμα ως κατά κυριολεξία Σύνταγμα....	17
◆	Ουσιαστικά χαρακτηριστικά.....	17
◆	Τυπικά χαρακτηριστικά.....	18
▪	Συμπεράσματα.....	20
▪	Γλωσσάριο.....	22
▪	Περίληψη.....	26
▪	Summary.....	26
▪	Βιβλιογραφία.....	27

Η ΑΠΑΡΧΗ

Τον Δεκέμβριο του 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στη συνεδρίασή του, εξέτασε τα ζητήματα που απασχολούν την Ευρωπαϊκή Ένωση όπως αυτά προέκυψαν υπό το πρίσμα της διευρύνσεως και της γενικότερης διεθνούς εικόνας. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε στην ανάγκη άμεσης λήψης αποφάσεων σχετικά με την χρεία νέου Συντάγματος ή ενός βασικού συνόλου κανόνων που στόχο θα είχε τον εξοπλισμό της Ένωσης για το μέλλον. Για το λόγο αυτό, καθιέρωσε μια ευρωπαϊκή Συνθήκη, η οποία και θα υπέβαλε έκθεση σχετικά με το πώς θα φέρει πιο κοντά τους πολίτες της Ένωσης, πώς θα εξασφαλίσει τον ενεργό ρόλο της στο διεθνές επίπεδο, πώς η οργάνωσή της μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική κ.ο.κ.

Η ευρωπαϊκή συνθήκη¹ συγκέντρωσε 15 αντιπροσώπους των αρχηγών κρατους ή της κυβέρνησης των κρατών μελών (1 από κάθε κράτος μέλος), 13 αντιπροσώπους των αρχηγών κρατους ή της κυβέρνησης των χωρών που επιδίωκαν την προσχώρησή τους στην Ένωση (1 κάθε από τις δέκα χώρες που έγιναν κράτη μέλη τον Μάιο του 2004 και 1 από τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία και την Τουρκία αντίστοιχα), 30 αντιπροσώπους των εθνικών Κοινοβουλίων των κρατών μελών, 26 αντιπρόσωπους των εθνικών Κοινοβουλίων των χωρών που επεδίωκαν την προσχώρησή τους, 16 μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, 2 αντιπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τα συμβουλευτικά όργανα της ένωσης (την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των περιοχών) μαζί με τα συνδικάτα και τις επιχειρησιακές οργανώσεις και κάτω από

---

¹ <http://europa.eu.int/skadplus/leg/el/vb/133021.htm>

τη διαχείριση του Προέδρου της, Valiry Giscard d' Estaing, των αντιπροέδρων της, Giuliano Amato και Jean- Luc Dehaene και του 13 μέλους της Praesidium.

Τον Ιούνιο του 2003, μετά από εργασία 17 μηνών, παρουσιάστηκε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο από τη Συνθήκη ένα ευρωπαϊκό σύνταγμα σχεδίων συστήνοντας ότι το νέο σύνταγμα πρέπει να αντικαταστήσει τις υπάρχουσες Συνθήκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο καλωσόρισε το σχέδιο της Συνθήκης το οποίο απετέλεσε τη βάση για την εργασία μιας διακυβερνητικής διάσκεψης (Δ.Δ) στην οποία οι κυβερνήσεις θα επιδίωκαν να επιτύχουν τη συμφωνία για το τελικό κείμενο του Συντάγματος. Η εργασία της Δ.Δ άρχισε κάτω από την ιταλική προεδρία τον Οκτώβριο του 2003. Παρά την πρόοδο που σημειώθηκε σε σειρά ζητημάτων τον Δεκέμβριο του 2003, αποδείχθηκαν ατελέσφορες ως προς τον κύριο στόχο τους οι διαπραγματεύσεις. Οι εργασίες συνεχίστηκαν, πλέον υπό την ιρλανδική προεδρία ,το πρώτο εξάμηνο του 2004 και κατέληξαν σε συμφωνία στις 18 Ιουνίου 2004 με τον Bertie Ahern TD, Taoiseach² πρόεδρο. Η “Συνθήκη για την ίδρυση ενός συντάγματος για την Ευρώπη” υπογεγραμμένη στη Ρώμη στις 29 Οκτωβρίου 2004³, πρέπει να επικυρωθεί από όλα τα κράτη μέλη το αργότερο μέχρι τον Νοέμβριο του 2006, σύμφωνα με τις συνταγματικές απαιτήσεις τους, για να τεθεί σε ισχύ.

---

² Irish Department of Foreign Affairs, Explanatory Parer on Constitutional Treaty, October 2004

³Irish Parliament, Committee on European Affairs, Ratification of the EU Constitutional Treaty

ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ ⁴

Το ευρωπαϊκό σύνταγμα, ή όπως είναι επίσημη ονομασία του “ η συνθήκη για την ίδρυση ενός συντάγματος για την Ευρώπη” είναι μια διεθνής συνθήκη μεταξύ των κρατών μελών της Ένωσης του οποίου το κείμενο έπρεπε να συμφωνηθεί ομόφωνα από τις κυβερνήσεις τους και για να αποκτήσει ισχύ, να υπογραφεί και να επικυρωθεί από αυτά. Καθώς καθορίζει τους βασικούς κανόνες και τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι το ως άνω έγγραφο γνωστό ως ευρωπαϊκό σύνταγμα , όπως το σύνταγμα οποιασδήποτε οργάνωσης. Δεν αντικαθιστά τα εθνικά συντάγματα των κρατών μελών και ως επί το πλείστον κυβερνά εκείνες τις περιοχές στις οποίες ο ευρωπαϊκός νόμος ισχύει.

Το ευρωπαϊκό σύνταγμα είναι διαιρεμένο σε τέσσερα κύρια μέρη, των οποίων προηγείται ένας πρόλογος και έπονται τα πρωτόκολλα. Κάθε μέρος προσδιορίζεται από έναν ρωμαϊκό αριθμό (I, II, III και IV) ο οποίος έπειτα χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει τα άρθρα που βρίσκονται στο αντίστοιχο μέρος. Πρώτο μέρος⁵ είναι το συνταγματικό και αποτελείται από 60 άρθρα. Το δεύτερο⁶ μέρος περιέχει το χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μέσω αυτού το σύνταγμα θα ενισχύσει σημαντικά την προστασία των μεμονωμένων δικαιωμάτων στη λειτουργία των ευρωπαϊκών οργάνων και

---

⁴ Content of the Treaty Establishing a Constitution for Europe , presented as a hypertextual version

⁵ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Eyrope:Part I, 06.09.2004

⁶ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Eyrope:Part II, (The Charter of Fundamental Rights),25.11.2004

στην εφαρμογή του ευρωπαϊκού νόμου. Το τρίτο⁷ μέρος καθορίζει λεπτομερειακά τις διάφορες πολιτικές περιοχές στις οποίες η Ένωση αναπτύσσει δραστηριότητες με ειδική μνεία στις διαδικασίες που ισχύουν στην οικονομική διαχείριση της Ένωσης και τα όργανά του. Το τέταρτο⁸ και τελευταίο μέρος περιέχει τις " γενικές και τελικές διατάξεις" και καθορίζει τον τρόπο που δύναται να τροποποιηθεί στο μέλλον το κείμενο του συντάγματος, τον τρόπο που τίθεται σε ισχύ , προβλέποντας την κατάργηση των προηγούμενων Συνθηκών, ενώ παράλληλα δηλώνει τις γλώσσες στις οποίες το κείμενο θα είναι αυθεντικό ή νόμιμα επιτακτικό. Τα πρώτα τέσσερα μέρη ακολουθούνται από τα πρωτόκολλα που συνδέονται με το νέο σύνταγμα.⁹

➤ Πρόλογος

Ενας σύντομος πρόλογος έρχεται να δηλώσει την επανασύνδεση "μετα την πικρή εμπειρία" της Ευρώπης, και το σκοπό αυτής στη συνέχιση "της πορείας του πολιτισμού, της προόδου και της ευημερίας για το αγαθό όλων των κατοίκων του". "Οι λαοί της Ευρώπης" συνεχίζει "είναι αποφασισμένοι να ξεπεράσουν τα προηγούμενα τμήματά τους και, ενωμένοι πάντα περισσότερο , να σφυρηλατήσουν ένα

---

⁷ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Eyrope:PartIII, 08.10.2004

⁸ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Eyrope:Part IV and Protocols, 21.10.2004

⁹ European Parliament , Report on the Treaty establishing a Constitution for Europe, A6-0070/2004, 09.12.2004.

κοινό πεπρωμένο'' .¹⁰

➤ Μέρος πρώτο του ευρωπαϊκού συντάγματος¹¹

Τα πρώτα άρθρα του συντάγματος περιγράφουν την Ένωση, τις τιμές και τους στόχους του. Ειδικότερα η ένωση περιγράφεται ως'' ένα νομικό πρόσωπο στο οποίο τα κράτη μέλη παρέχουν τις ειδικότητες για να επιτύχουν τους στόχους που έχουν από κοινού'' (ι-1). Τιμές της ενώσεως είναι σεβασμός'' της ανθρώπινης αξιοπρέπειας , της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν στις μειονότητες (ι-2). Αυτές οι τιμές είναι κοινές για τα κράτη μέλη σε μια κοινωνία στην οποία ο πλουραλισμός, η μη-διάκριση, η ανοχή, η δικαιοσύνη, η αλληλεγγύη και η ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών επικρατούν. Οι στόχοι της Ένωσης περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων την προώθηση της ειρήνης, την θωράκιση μιας ιδιαίτερα ανταγωνιστικής και κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού, την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, τον σεβασμό της πολιτιστικής και γλωσσικής ποικιλομορφίας και της προστασία τους, τον σεβασμό του ελεύθερου και δίκαιου εμπορίου, την εξόντωση της ένδειας, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ακριβούς

---

¹⁰ Content of the Treaty Establishing a Constitution for Europe , presented as a hypertextual version

¹¹ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Eyrope:Part I, 06.09.2004

τήρησης του διεθνούς δικαίου(ι2-5).

Η Ένωση προτίθεται να σεβαστεί την ισότητα των κρατών μελών πριν από το σύνταγμα , καθώς επίσης και τις εθνικές ταυτότητές τους. Τα κράτη μέλη, με τη σειρά τους, και μετά της αρχής της πιστής συνεργασίας, θα βοηθήσουν το ένα το άλλο στην εκτέλεση των στόχων που ρέουν από το σύνταγμα. Το σύνταγμα και οι νόμοι που εγκρίνονται από τα όργανα της Ένωσης στην άσκηση των ειδικοτήτων που παρέχονται θα έχουν την πρωτοκαθεδρία σε σχέση με το νόμο των κρατών μελών(ι-6) . Η πρωτοκαθεδρία του νόμου της Ένωσης έγκειται στη συγκατάθεση των κρατών μελών που συνεδριάζουν όταν αυτά συνεδριάζουν όπως επιτύχουν κάποια συμφωνία για έναν νόμο, να εφαρμόσουν τα συμφωνηθέντα και να δεσμευθούν από τις κρίσεις των δικαστηρίων της Ένωσης. Η πρωτοκαθεδρία, εντούτοις , δεν συνεπάγεται εκτόπιση των υπάρχοντων συνταγμάτων των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένου του Bunreacht NA hIreann.

➤ Μέρος δεύτερο του ευρωπαϊκού συντάγματος

Τον Δεκέμβριο του 2000, ο χάρτης των θεμελιωδών δικαιωμάτων συμφωνήθηκε ως πολιτική δήλωση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και καθορίζει εκείνα τα δικαιώματα που οι πολίτες απολαμβάνουν στο πλαίσιο των Συνθηκών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της σχετικής νομολογίας, της ευρωπαϊκής Συνθήκης σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, των κοινωνικών χαρτών της Ένωσης και του

Συμβουλίου της Ευρώπης και των συνταγματικών διεθνών υποχρεώσεων παραδόσεων για τα κράτη μέλη.¹²

Το φθινόπωρο του 2002, ομάδα νομικών από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με εξουσιοδότησή της υποβάλλει Έκθεση με την οποία αφενός προτείνει την ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΧΘΔΕΕ) στο δεύτερο μέρος του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, το προσχέδιο του οποίου συζητείται στη Διάσκεψη κορυφής της Θεσσαλονίκης και αφετέρου τη δυνατότητα προσχώρησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ΕΣΔΑ.¹³ Με τη συνθήκη της Ρώμης, στις 29-10-2004, οπότε συντάσσεται το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα, αποφασίζεται η ένταξη σε αυτό του ΧΘΔΕΕ ως αναπόσπαστο κομμάτι του, με δεσμευτική νομική ισχύ για τα κράτη μέλη της Ένωσης, την Ένωση την ίδια, τους θεσμούς, τα όργανα και τις υπηρεσίες της (άρθρο 51). Δεν μπορεί όμως να χρησιμοποιηθεί για να επεκτείνει ή να τροποποιήσει τις αρμοδιότητες της Ένωσης και, στην εφαρμογή των δικαιωμάτων που περιέχει, τα όρια εκείνων των δυνάμεων στα οποία πρέπει να γίνει σεβαστός ο χάρτης.

Ο χάρτης περιέλαβε σε ενιαίο κείμενο το σύνολο των αστικών, πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων των Ευρωπαίων πολιτών και των πολιτών της επικράτειας της Ένωσης, και τα ομαδοποιεί σε 6 μεγάλα κεφάλαια: αξιοπρέπεια (ά 1-5χάρτη), ελευθερίες (ά 6-19), ισότητα(ά 10-26), αλληλεγγύη (ά 27-38), δικαιώματα των

---

¹² Γιαταγάνας Ξενοφών, Η ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε στις συνθήκες, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003, σελ 66 επ

¹³ Στάθης Ευστασιάδης, εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 22-06-03

πολιτών (ά 39-46), δικαιοσύνη (ά 47-50).¹⁴

➤ **Μέρος τρίτο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος**¹⁵

**Πολιτικές
και εφαρμογή τους**

Στο μέρος αυτό καθορίζονται το πεδίο αρμοδιοτήτων της Ένωσης και τα μέσα της πολιτικής εφαρμογής στους διάφορους τομείς της δραστηριότητάς της. Οι υπάρχουσες διατάξεις επαναλαμβάνονται στις περισσότερες περιπτώσεις, παρ'όλα αυτά προτείνονται και σημαντικές αλλαγές ιδιαίτερα στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων, την κοινή εξωτερική πολιτική, την πολιτική ασφαλείας και κοινή ασφάλεια, την αμυντική πολιτική στα οποία έχει γίνει μια πρώτη αναφορά παραπάνω. Για το λόγο αυτό το ενδιαφέρον μας θα μονοπωλήσει τώρα η νέα κοινωνική πρόταση του συντάγματος και οι τομείς της ενέργειας, της αστικής προστασίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας που αυτή περιλαμβάνει.

“Στον καθορισμό και την εφαρμογή των πολιτικών και των ενεργειών αναφερόμενων στο τρίτο μέρος, η Ένωση θα λάβει υπόψη τις απαιτήσεις που συνδέονται με την προαγωγή ενός υψηλού επιπέδου απασχόλησης, της εγγύησης της

---

¹⁴ CHARTE 4473/00

¹⁵ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Europe:PartIII, 08.10.2004

επαρκούς κοινωνικής προστασίας, της πάλης ενάντια στον κοινωνικό αποκλεισμό, και ενός υψηλού επιπέδου εκπαίδευσης, κατάρτισης και προστασίας της ανθρωπίνης υγείας.”(III 117). Το σύνταγμα δίνει στην Ένωση ώθηση να λάβει μέτρα για να καταπολεμήσει τις σοβαρές διασυνοριακές απειλές στην υγεία (βλ. SARs) αλλά και περαιτέρω να εγκρίνει μέτρα προώθησης της δημόσιας υγείας σχετικά με το αλκοόλ και το κάπνισμα. Ως προς την ενέργεια η Ένωση, μετα ρητής εξουσιοδότησης από το σύνταγμα, και με άμεσο στόχο την καθιέρωση της εσωτερικής αγοράς και το σεβασμό στην ανάγκη συντήρησης και βελτίωσης του περιβάλλοντος επιθυμεί την εξασφάλιση της λειτουργίας της αγοράς ενέργειας, την ασφάλεια του ενεργειακού ανεφοδιασμού στην Ένωση και την προώθηση της ενεργειακής αποδοτικότητας και αποταμίευσης καθώς και την ανάπτυξη των νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

➤ **Μέρος τέταρτο του ευρωπαϊκού συντάγματος¹⁶**

Γενικές και τελικές διατάξεις

Το τέταρτο μέρος του συντάγματος περιέχει τις γενικές και τελικές διατάξεις με τις οποίες καθορίζει τις διαδικασίες για το πότε τίθεται σε ισχύ και τον τρόπο με τον

---

¹⁶ House of Commons, Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution For Europe:PartIV and Protocols, 21.10.2004

οποίο μπορεί αυτό να τροποποιηθεί στο μέλλον. Οι υπάρχουσες συνθήκες διατηρούνται για την επικύρωση και την τροποποίηση, κατά τα λοιπά ακυρώνονται. Για να τεθεί σε ισχύ απαιτείται επικύρωση από όλα τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις συνταγματικές απαιτήσεις τους, ενώ για μια μελλοντική αλλαγή, ομόφωνη συμφωνία σε μια Δ.Δ που ακολουθείται από την επικύρωση. Δίνεται εντούτοις η δυνατότητα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, στα πλαίσια της διάταξης "passerelle"¹⁷, να πάρει μια ομόφωνη απόφαση για να εφαρμόσει την ψηφοφορία με πλειοψηφία σε μια περιοχή για την οποία η ομοφωνία απαιτείται αυτήν την περίοδο είτε ακόμα να αποφασίσει να αντικαταστήσει τις ειδικές νομοθετικές διαδικασίες σε μια δεδομένη πολιτική περιοχή με τη συνηθισμένη νομοθετική διαδικασία είτε να αναθεωρήσει τις παροχές στο τρίτο μέρος του συντάγματος στις εσωτερικές πολιτικές της ένωσης, κατόπιν βεβαίως μιας περιόδου εκτίμησης και διαβούλευσης με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ,αφού ενημερωθούν τα εθνικά Κοινοβούλια και εφόσον δεν χρησιμοποιείται για αμυντικά θέματα. Στην περίπτωση όμως που, εντός μιας περιόδου 6 μηνών, το ενιαίο εθνικό Κοινοβούλιο αντιτίθεται, η προτεινόμενη αλλαγή δεν δύναται να εφαρμοσθεί.

---

¹⁷ από τη γαλλική λέξη για τη γέφυρα για πεζούς

Πρωτόκολλα και αποφάσεις

Τα πρωτόκολλα και οι αποφάσεις αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα του συντάγματος και έχουν το ίδιο νομικό καθεστώς με το κύριο κείμενο του συντάγματος. Τα μεν πρωτόκολλα αναφέρονται στον ρόλο του Εθνικού Κοινοβουλίου, στην επικουρικότητα και την αναλογικότητα, τις μεταβατικές διατάξεις σχετικά με τα όργανα και τους οργανισμούς της Ένωσης, στην ευρωπαϊκή ομάδα(εύρο-ομάδα) όπως και στην τροποποίηση της συνθήκης Euratom. Η δε μια απόφαση που περιλαμβάνεται στο μέρος αυτό αφορά στην τελική πράξη της υπογραφής της συνθήκης για την ίδρυση του συντάγματος δίνοντας περιθώριο δυο ετών μετά την υπογραφή και δηλώνει ότι εάν, μετά το πέρας των ετών αυτών τέσσερα πέμπτα των κρατών μελών την έχουν επικυρώσει και ένα ή περισσότερα κράτη έχουν συναντήσει δυσκολίες στην επικύρωση, το θέμα παραπέμπεται στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο.

Η ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση όπως σήμερα τη γνωρίζουμε είναι διακρατικός οργανισμός, “διεθνολογικής φύσης”. Συντάγματα όμως έχουν μόνο τα κράτη, όχι οι διεθνείς, διακρατικοί οργανισμοί. Ζήτημα συνεπώς γεννάται αν το ευρωπαϊκό σύνταγμα είναι σύνταγμα στην κυριολεξία του νομικού όρου ή απλά πρόκειται για ψευδεπίγραφη ανακύκλωση ευρωπαϊκών συνθηκών, αν δηλαδή πρόκειται για δημιουργία κράτους ή επανίδρυσης ενός διακρατικού οργανισμού.¹⁸

Η κεντρική απάντηση στα παρακάτω ερωτήματα όπως αναλύεται παρακάτω είναι η εξής¹⁹: βασικό και κορυφαίο κριτήριο είναι η τυπική υπεροχή των κανόνων δικαίου. Το ευρωπαϊκό δίκαιο, και το διεθνές γενικότερα, σύμφωνα με ρητή διάταξη του ελληνικού Συντάγματος έχει υποσυνταγματική ισχύ· θέση κρατούσα και στον ευρωπαϊκό χώρο.

Το ευρωπαϊκό Σύνταγμα αποτελεί το νομικοπολιτικό εκείνο μέσο σφράγισης της ευρωπαϊκής ενοποίησης και ίδρυσης της Ενωμένης Ευρώπης. Κάνοντας λόγο συνεπώς για ευρωπαϊκό Σύνταγμα αναφερόμαστε αναγκαία στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, της οποίας η εξέλιξη οδηγεί στη δημιουργία ευρωπαϊκού κρατικού μορφώματος.²⁰ Στην πορεία αυτή προς την ενοποίηση κύριος ήταν και παραμένει ο ρόλος των εθνικών Συνταγμάτων, ο ρόλος των οποίων είναι διττός:

---

¹⁸ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα, σελ 2

¹⁹ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα, σελ 2

²⁰ Ομοίως

αφενός τα εθνικά συντάγματα απετέλεσαν την πηγή νομιμοποίησης του ευρωπαϊκού φαινομένου, αφ' ετέρου παρέμειναν "νομικοί ακρίτες" των νομικών συνόρων της εθνικής ανεξαρτησίας, την οποία περιχαράκωνει το ίδιο τι Σύνταγμα, παραχωρώντας μόνο εκείνο το ποσοστό εξουσίας, το οποίο επιτρέπει ο συντακτικός νομοθέτης.²¹

Προβάλλει έτσι άμεσα το ζήτημα της σχέσης ευρωπαϊκού και εθνικών συνταγμάτων καθώς και της ιεραρχίας των κανόνων τους. Στην προσπάθεια αυτή προσέγγισης του ζητήματος αυτού· σκόπιμη κρίνεται η αποσαφήνιση της έννοιας του (ευρωπαϊκού) συντάγματος και της σαφούς διάκρισης από συγγενείς έννοιες.

Η έννοια του (ευρωπαϊκού) Συντάγματος

Σύνταγμα είναι ο γραπτός, σε ιδιαίτερο κείμενο διατυπωμένος, υπέρτατος, γενικός, καθολικός, θεμελιώδης νόμος, που έχει τεθεί με ειδική διαδικασία, ρυθμίζει τη συνολική κοινωνική, πολιτική, οικονομική ζωή και έννομη τάξη, έχει αυξημένη τυπική δύναμη και μεταβάλλεται με διαδικασία δυσχερέστερη της προβλεπόμενης για τους κοινούς νόμους, των οποίων ιεραρχικά προΐσταται.²²

Ο καθορισμός της έννοιας "Σύνταγμα" επιτρέπει τον καθορισμό της έννοιας "ευρωπαϊκό Σύνταγμα". Ευρωπαϊκό

---

²¹ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα, σελ3

²² Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ζητήματα Συνταγματικού Δικαίου, α' έκδοση 1994 ,passim

Σύνταγμα είναι ο θεμελιώδης , γενικός, καθολικός, αυστηρός, γραπτός και ανώτατος νόμος του ευρωπαϊκού νομικού χώρου. Εφόσον συνεπώς διαθέτει τα τελευταία νομικά στοιχεία, είναι “Σύνταγμα ” με την τυπική έννοια του όρου και κατά συνέπεια δεν πρόκειται για συνήθη διεθνή συνθήκη, με ισχύ υποδεέστερη αυτής των εθνικών Συνταγμάτων, όπως συνέβη με όσες διεθνείς συνθήκες προηγήθηκαν.

Πράγματι , όπως προκύπτει από την όλη διαδικασία και από το περιεχόμενο του προσχεδίου, που παραδόθηκε τον Ιούνιο του 2003, το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα συγκεντρώνει όλα τα απαραίτητα νομικά χαρακτηριστικά και επομένως πρόκειται να είναι Σύνταγμα στην κυριολεξία του νομικού όρου.

Το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα ως κατά κυριολεξία σύνταγμα²³

➤ Σύνταγμα, ουσιαστικά χαρακτηριστικά

- **Lex fundamentalis:** όπως προκύπτει από το περιεχόμενο του προσχεδίου το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα είναι θεμελιώδης νόμος (lex fundamentalis). Πρόκειται για επανάληψη και επαναδιατύπωση διατάξεων και ρυθμίσεων του πρωτογενούς ευρωπαϊκού δικαίου, αλλά και για νέες ρυθμίσεις. Δεν συμπεριλαμβάνονται όμως από τους συντάκτες του Ευρωπαϊκού Συντάγματος διατάξεις που κρίνονται ως δευτερεύουσες.
- **Lex generalis:** οι διατάξεις του Ευρωπαϊκού Συντάγματος θα εξειδικεύονται με τις διατάξεις των

---

²³ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα, σελ4 passim

ευρωπαϊκών νόμων. Θα είναι συνεπώς *lex generalis* έναντι των υποκειμένων σε αυτό κανόνων δικαίου.

- **Lex universalis:** το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα όπως προκύπτει από το προσχέδιο του θα είναι *lex universalis*, στο οποίο συγκεντρώνονται οι θεμελιώδεις, γενικοί κανόνες που έχουν εφαρμογή στη συνολική ευρωπαϊκή έννομη τάξη.

➤ Τυπικά χαρακτηριστικά

- **Lex scripta:** πρόκειται καταρχήν για ένα ενιαίο γραπτό κείμενο (*lex scripta*) το οποίο στο προσίμιο ονομάζεται “Σύνταγμα”²⁴. Ο ενιαίος χαρακτήρας του Ευρωπαϊκού Συντάγματος ορθά ενισχύεται με την ενσωμάτωση σε αυτό του ΧΘΔΕΕ, τα οποία αποτελούν πλέον το ΙΙ μέρος του Συντάγματος.
- **Rigida lex:** το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα πρόκειται να είναι αυστηρό Σύνταγμα (*rigida lex*). Η τροποποίηση του δηλαδή γίνεται με κανόνες αυστηρότερους από εκείνους του κοινού ευρωπαϊκού δικαίου.²⁵
- **Suprema lex:** Η τυπική υπεροχή έναντι των εθνικών Συνταγμάτων ως στοιχείο της έννοιας του Ευρωπαϊκού Συντάγματος. Πρόκειται για τον ανώτατο νόμο (*lex suprema*), με τυπική δύναμη

---

²⁴ “Ευγνώμονες στα μέλη της ευρωπαϊκής Συνέλευσης για το ότι εκπόνησαν το παρόν Σύνταγμα, εξ ονόματος των πολιτών και των κρατών της Ευρώπης.

²⁵ Άρθρο IV-6, Διαδικασία αναθεώρησης της Συνθήκης για τη θέσπιση του Συντάγματος

ανώτερη έναντι οιαδήποτε άλλου κανόνα δικαίου στο χώρο της ευρωπαϊκής έννομης τάξης, επομένως και των εθνικών Συνταγμάτων. Η υπεροχή αυτή είναι ρητά προσδιοριζόμενη στο άρθρο 1-10 παρ1 του σχεδίου: "το Σύνταγμα και οι κανόνες δικαίου που θεσπίζονται από τα όργανα της Ένωσης στο πλαίσιο της άσκησης των αρμοδιοτήτων που της απονέμονται υπερέχουν έναντι του δικαίου των κρατών μελών."

Γίνεται έτσι κατανοητό ότι το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα είτε είναι τυπικά ανώτερο από τα εθνικά συντάγματα είτε δεν είναι Σύνταγμα και δη ευρωπαϊκό. Η ίδια αυτή έννοια του Ευρωπαϊκού Συντάγματος, η συνταγματική του υπόσταση, βασίζεται στην υπεροχή του έναντι των εθνικών Συνταγμάτων και μόνον αυτών.²⁶ Η υπεροχή έναντι των κατωτέρω μη συνταγματικών κανόνων των εθνικών εννόμων τάξεων εξασφαλίζεται με τη μορφή των συνηθών διεθνών συνθηκών.²⁷

---

²⁶ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα, σελ 6

²⁷ βλ. Ρούκουνα, Διεθνές Δίκαιο, Α', έκδοση 1997, σελ 62 επ.

Συμπεράσματα- τελικές σκέψεις

Η δημιουργία ενός νομικού Συντάγματος του ευρωπαϊκού χώρου με κεντρικό άξονα την αναστροφή της ιεραρχικής σχέσης θεμελιωδών κανόνων ευρωπαϊκού δικαίου-εθνικών Συνταγμάτων και την αναμφισβήτητη αναγωγή του σε *suprema lex* , αλλάζει σημαντικά τη νομική φυσιογνωμία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών και ουσιαστικά σημαίνει το πέρας στη νομική μορφή του ομοσπονδιακού κράτους έστω και μη ολοκληρωμένης μορφής . Δεν γεννάται αμφιβολία για το ότι κανένας συντακτικός νομοθέτης δεν είχε ποτέ κατά νού την μετατροπή του κράτους του σε μέρος ομοσπονδιακού κράτους και δεν αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο της δημιουργίας ενός Συντάγματος με τυπική δύναμη ανώτερη από το Σύνταγμα που ο ίδιος κατασκεύαζε. Επί πρόσθετα οι συνταγματικές διατάξεις που είτε χρησιμοποιήθηκαν, είτε κατασκευάστηκαν για να διευκολύνουν την Ευρωπαϊκή πορεία οπωσδήποτε αναφέρονται κατά κύριο λόγο σε συγκεκριμένες “μερικές” μεταβιβάσεις εξουσίας. Δύσκολα θα μπορούσε όμως κανείς από τις υπάρχουσες συνταγματικές διατάξεις-και από αυτή την ερμηνευτική δήλωση του άρθρου 28-να εντοπίσει κάποια βούληση ή έστω κάποια άδεια του συντακτικού νομοθέτη για τη μεταβολή του κράτους σε ομόσπονδο στα πλαίσια της ευρωπαϊκής κρατικής οντότητας.

Η όλη διαδικασία εμφανίζει πράγματι στοιχεία

πρωτότυπης, πρωτογενούς συντακτικής εξουσίας. Η όλη διαδικασία για τη δημιουργία ευρωπαϊκού Συντάγματος υπερβαίνει τις μέχρι σήμερα γνωστές διαδικασίες και κάνει σημαντικότερο βήμα προς την ενοποίηση της Ευρώπης και τη δημιουργία μιας νέας ευρωπαϊκής κρατικής οντότητας ομοσπονδιακού τύπου.²⁸

---

²⁸ Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα, σελ20

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟ

Απόφαση

Η απόφαση συνδέθηκε με μια Συνθήκη από ένα ή και περισσότερα κράτη μέλη τα οποία εξηγούν την προσέγγισή της σε ένα δεδομένο θέμα

Αρμοδιότητα

Όταν θεωρήσουν τα κράτη μέλη, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ότι με δράση στο επίπεδο της Ένωσης θα μπορούσε να επιτευχθεί κάτι περισσότερο από το αποτέλεσμα που θα προέκυπτε από τη δράση των κρατών μελών χωριστά, παρέχεται μετά από απόφαση η εξουσία(αρμοδιότητα)να ενεργήσει και να νομοθετήσει η Ένωση στις συγκεκριμένες πολιτικές περιοχές.

Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εδράζεται στο Λουξεμβούργο, έχει γενική ευθύνη για το νόμο της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και την εξασφάλιση της συνέπειας της αίτησης της τελευταίας.

Ειδική πλειοψηφία (QMV)

Οι Συνθήκες ορίζουν ότι το Συμβούλιο των υπουργών μπορεί να πάρει αποφάσεις , ανάλογα με το ζήτημα, από α)την ομοφωνία β) ειδική πλειοψηφία(QMV) ή γ)απλή πλειοψηφία. Οι αποφάσεις στις περισσότερες περιοχές λαμβάνονται με QMV.

Επικουρικότητα

Κατά την αρχή αυτή , η Ένωση μπορεί μόνο να ενεργήσει εάν στόχοι δεν μπορούν να επιτευχθούν από τα κράτη μέλη, είτε σε τοπικό είτε σε εθνικό είτε όπου αλλού είναι δυνατόν να επιτευχθούν σε επίπεδο Ένωσης.

Επιτροπή

Ανεξάρτητο σώμα που διορίζεται από τα κράτη μέλη για να ενεργήσει ως ουδέτερος φύλακας των κοινών ενδιαφερόντων τους ώστε να προωθείται το γενικό συμφέρον της Ένωσης.

Εύρο-ομάδα

Άτυπη ομάδα Υπουργών χρηματοδότησης των κρατών μελών με νόμισμα τους το ευρώ.

Ευρωπαϊκή Κοινότητα

Αρχικά γνωστή ως Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ), καθιερώνεται από τη Συνθήκη της Ρώμης (1957).

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Εκλέγεται άμεσα κάθε πέντε χρόνια. Επιτηρεί την εργασία της Επιτροπής και μαζί με το Συμβούλιο των Υπουργών έχει έναν σημαντικό ρόλο στις δημοσιονομικές και νομοθετικές διαδικασίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

Συγκεντρώνει τους αρχηγούς κρατών ή της κυβέρνησης των κρατών μελών μαζί με τον Πρόεδρο της Επιτροπής συνήθως τέσσερις φορές ετησίως.

Ευρωπαϊκό Συνέδριο

Καθιερώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2001 για να φέρει τις συστάσεις για μια νέα συνταγματική Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση προς συζήτηση. Συγκέντρωσε την κυβέρνηση και τους κοινοβουλευτικούς αντιπροσώπους από τα υπάρχοντα και μελλοντικά κράτη μέλη της Ένωσης με τους ευρωπαϊκούς κοινοβουλευτικούς και τους αντιπροσώπους της Επιτροπής.

Πρωτοκαθεδρία του νόμου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σημαντική αρχή χρησιμοποιείται από το 1973 και σημαίνει ότι όταν επιθυμούν τα κράτη μέλη να επιτύχουν συμφωνία για ένα νόμο, συγκατατίθενται να εφαρμόσουν ό,τι έχουν αποφασίσει μεταξύ τους και να δεσμευτούν από τις κρίσεις των δικαστηρίων της Ένωσης.

Πρωτόκολλο

Κείμενο που προσαρτάται σε μια συνθήκη η οποία επεκτείνεται επάνω ή εξηγεί ένα δεδομένο θέμα, και στο οποίο προσδίδεται η ίδια νομική δύναμη με αυτή της Συνθήκης.

Συναπόφαση

Διαδικασία μέσω της οποίας το Συμβούλιο των Υπουργών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θεσπίζουν από κοινού την νομοθεσία της Ένωσης.

Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων

Συμφωνήθηκε ως πολιτική δήλωση από το ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Νίκαια τον Δεκέμβριο του 2000 και θα αποτελέσει το δεύτερο μέρος του συντάγματος. Θα ισχύσει για τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και για τα κράτη μέλη μόνο κατά την εφαρμογή του νόμου της τελευταίας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παραπάνω εργασία αποτελεί μια μελέτη για το Ευρωπαϊκό Σύνταγμα , τα μέρη του Συντάγματος και τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως κατοχυρώνονται στα μέρη αυτά και στο ΧΘΔΕΕ. Επιπλέον γίνεται αναφορά στην ευρωπαϊκή Ένωση, τους στόχους, τα όργανά της και τις αρμοδιότητες τους, την εξωτερική πολιτική της, τις γενικές και τελικές διατάξεις καθώς και στα πρωτόκολλα και τις αποφάσεις των συνθηκών της. Τέλος επιχειρείται μια συγκριτική ανάλυση του ευρωπαϊκού Συντάγματος με το Σύνταγμα στην κυριολεξία του νομικού όρου.

SUMMARY

The survey above consists of a study about the european Constitution, the parts of the Constitution, and human rights as regarded in these parts and the Charter of Fundamental rights. Furthermore, there is a brief note about the Union ,union's competences and institutions, the exercise of union competence, union's external action , general and final provisions, protocols and declarations as well. In conclusion, there is an comparative analysis of european Constitution to the meaning of Constitution itself.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

➤ Ελληνική

Γιαταγάνας Ξενοφών, Η ενσωμάτωση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε στις συνθήκες, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2003

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ευρωπαϊκό Σύνταγμα και εθνικά συντάγματα

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Συνταγματικά Δικαιώματα (ειδικό μέρος), Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου τομ III ημ Β', Αθήνα 2005

Δημητρόπουλος Ανδρέας, Ζητήματα Συνταγματικού Δικαίου, α' έκδοση 1994

Ρούκουνας Εμμανουήλ, Διεθνές Δίκαιο, Α', Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα 1997

Περιοδική

Ευστασιάδης Στάθης, εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, 22-06-03

➤ Ξένη

Charter of Fundamental Rights

Content of the Treaty Establishing a Constitution for Europe, presented as a hypertextual version.

Centre for European Reform (2005), What happens if France votes No?, CER brief note, 13.05.2005.

Donnelly B., and Wagner M. (2005), What do French Voters want from the European Constitution, European Policy Brief 11, The Federal Trust, April 2005

European Parliament, Report on Treaty establishing a Constitution for Europe, A6-0070/2004, 09.12.2004

European Policy Centre (2005), What will be lost if the EU Constitutional Treaty is not adopted, EPC Commentary, 12.05.2005

Federal Trust, EU Constitution Newsletter, April 2005

Grant C.(2005), A British No would destroy more than the treaty, Centre for European Reform, published in Financial Times, 16.03.2005

House of Commons , Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution for Europe :Part I, 06.09.2004

House of Commons , Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution for Europe :Part II. 25.11.2004

House of Commons , Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution for Europe :Part III, 08.10.2004

House of Commons , Research Paper, The Treaty Establishing a Constitution for Europe :Part IV and Protocols, 21.10.2004

Irish Department of Foreign Affairs, Explanatory Paper on the Constitutional Treaty, October 2004

Kolling M. (2005), The German parliamentary debate about the ratification of the European Constitution , working paper, University of Saragossa, 19. 05.2005

Kurpas S., (2005), When the European Constitution 'Went National'- A plea for a European Public Sphere, CERS Commentary , 04. 05. 2005

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις

<http://europa.eu.int/futurum/ind.ex.el.hdm>

<http://europa.eu.int/scadplus/constitution>

<http://europarl.eu.int/dg4/facts>

<http://www.law.uoa.gr/~adimitrop>